

Nik Hornbi

**KAKO BITI
DOBAR**

Prevela Ana Grbić

Beograd, 2008.

Prvo poglavlje

U Lidsu sam, na parkingu, saopštavam mužu da više ne želim da budemo zajedno. Dejvid čak nije ni tu. Kod kuće je, čuva decu, a ja sam ga samo pozvala da ga podsetim da treba da napiše pismo Molinoj razrednoj. Ovo drugo mi je nekako... izletelo. Greška, to je očigledno. Iako sam ja, izgleda, na svoje veliko iznenađenje, jedna od onih žena koje govore muževima da više ne žele da budu u braku, mislila sam da nisam od onih koje im to govore sa parkinga, između automobila, preko mobilnog telefona. Sasvim je jasno da, pogotovo ova poslednja, samoprocena mora biti revidirana. Mogu sebe da opišem kao osobu koja ne zaboravlja imena, na primer, zato što sam se setila imena hiljadama puta, a zaboravila ih samo ponekad. Ali, za većinu ljudi se razgovori o prekidu braka, ako se uopšte dogode, dogode samo jednom. Ako izaberete da vaš razgovor vodite preko mobilnog telefona, sa parkinga u Lidsu, onda stvarno ne možete da tvrdite kako to ne odslikava vašu ličnost, kao što Li Harvi Oswald ne može ozbiljno da tvrdi kako pucanje u predsednike nije nešto svojstveno njemu. Ponekad nam sude na osnovu tog jednog puta.

Kasnije, u hotelskoj sobi, dok ne mogu da spavam – a to je neka vrsta utehe, jer iako se ispostavilo da sam od onih žena koje raskidaju svoje brakove na parkinzima, bar imam dovoljno savesti da posle toga

nemirno spavam – vraćam se tom razgovoru u glavi, najdetaljnije što mogu, pokušavajući da se setim kako smo odande (od zakazivanja Moline posete zubaru) stigli dovde (do predstojećeg razvoda) za tri minuta. Pa, deset. Što se pretvorilo u beskonačno ranojutarnje mozganje o tome kako smo odande (od susreta na univerzitetском balu 1976.) stigli dovde (predstojećeg razvoda) za dvadeset četiri godine.

Pravo da vam kažem, drugi deo ovog samopreispitivanja trajao je tako dugo samo zbog toga što je dvadeset i četiri godine dug period, a u misli vam nepozvane dolaze mnogobrojne sitnice, mali prozni detalji, koji nemaju mnogo veze sa celom pričom. Da su moja razmišljanja o našem braku pretočena u film, kritičari bi napisali da je priča prazna, zaplet nikakav i da se sve svodi na sledeće: dvoje se upoznaju, zaljubljuju, izrode decu, počnu da se svađaju, da se dosađuju, ugoje se i postanu namćorasti (on), padnu u očaj i postanu namćorasti (ona) i onda se rastanu. Ne bih mogla ništa da zamerim ovom sinopsisu. Nismo mi ništa specijalno.

Ali taj telefonski poziv... Stalno propuštam tu kariku, tu tačku koja je pretvorila relativno skladno i savršeno banalno ćaskanje o sitnim porodičnim obavezama u ovu kataklizmičnu situaciju koja sasvim menja svet u kome smo dosada živeli. Sećam se početka, skoro u reč:

Ja: „Ej.“

On: „Zdravo. Kako je?“

Ja: „Dobro. Deca dobro?“

On: „Da. Moli gleda TV, a Tom je kod Džejmija.“

Ja: „Samo sam htela da ti kažem da napišeš pismo Molinoj razrednoj za sutra. Zbog zubara.“

Je l' vidite? A? Nema šanse da smo sve to od ovoga zamesili. Ali, niste u pravu, jer jesmo. Skoro sam

sigurna da je prvi korak napravljen ovde, baš u tom trenutku; koliko se sada sećam, on je napravio pauzu, preteća tišina s druge strane veze. I onda sam ja rekla nešto kao 'Šta?', a on je rekao 'Ništa'. I ja sam opet rekla 'Šta?' i on je opet rekao 'Ništa', samo što očigledno nije bio ni zbunjen ni zabavljen mojim pitanjem, već razdražen, što znači, zar ne, da morate da nastavite da zapitkujete. Pa sam nastavila.

„Ajde, bre.“

„Ne.“

„Daj.“

„Ne. Zbog onoga što si rekla.“

„Šta sam rekla?“

„Da zoveš samo da me podsetiš da napišem pismo za Moli.“

„Pa šta tu nije u redu?“

„Bilo bi lepo da si zvala iz nekog drugog razloga. Znaš, da se javiš. Da vidiš kako su ti muž i deca.“

„O, Dejvide.“

„Šta, 'O, Dejvide'?“

„To sam prvo pitala. 'Kako su deca?'“

„Da. Dobro. 'Kako su deca?'. A ne 'Kako si?'“

Kad je sve u redu ne vode se ovakvi razgovori. Nije teško zamisliti kako u drugim, kvalitetnijim vezama, razgovor sa ovakvim početkom ne bi mogao da dovede do rasprave o razvodu. U nekim kvalitetnijim vezama ste mogli lepo da prozujete kroz priču o zubaru i pređete na ostale – kako ste proveli dan na poslu, šta planirate za uveče, ili čak na, u posebno dobrom braku, nešto što se dogodilo u svetu van vašeg doma, napad kašlja nekog televizijskog voditelja, na primer – nešto obično, nešto nebitno, što čini suštinu i čak obogaćuje jednu običnu, nebitnu, ljubavnu vezu. Dejvid i ja, međutim, mi... nismo u takvom odnosu, više ne. Razgovori kakve mi vodimo nastaju tek posle nekoliko

godina koje provedete zadajući i trpeći povrede, dok svaka reč koju procedite ne postane šifrirana i višeznačna, komplikovana i puna podteksta kao neki briljantni, sumorni pozorišni komad. U stvari, dok sam ležala budna u hotelskoj sobi pokušavajući da se skripim, bila sam fascinirana visprenošću naših šifri: potrebne su godine očajničke oštroumnosti da se stigne dovede.

„Žao mi je.“

„Da li te uopšte zanima kako sam?“

„Da budem iskrena, Dejvide, ne moram ni da pitam kako si. Čujem. Dovoljno si zdrav da brineš o deci i da se u isto vreme brecaš na mene. I veoma, veoma, ozlojeđen iz nekih razloga koji su za mene u ovom trenutku potpuno nejasni. Mada sam sigurna da ćeš mi rado otvoriti oči.“

„Otkud ti ideja da sam ozlojeđen?“

„Ha! Pa ti si definicija ozlojeđenosti. Ti si *neprestano* ozlojeđen.“

„Sereš.“

„Dejvide, ti živiš od ozlojeđenosti.“

To je istina, delimično. Dejvidov jedini stalni prihod pristiže od kolumne koju piše za lokalne novine. U zaglavlju kolumne je fotografija, na kojoj on reži u kameru, s podnaslovom 'Najljući čovek u Holoveju'. Poslednja koju sam smogla snage da pročitam bila je oštra kritika starih ljudi koji se voze autobusima: zašto starci nikada unapred ne spremne sitniš? Zašto ne koriste sedišta u prednjem delu autobusa, odvojena samo za njih? Zašto ustaju deset minuta pre nego što autobus stigne na njihovu stanicu i obavezno se po nekoliko puta prevrnu na pod na zabrinjavajući i nedostojanstven način? Jasno vam je, u svakom slučaju.

„U slučaju da nisi primetila – verovatno zato što se ti nikad ne zamaraš čitanjem onoga što pišem...“

„Gde je Moli?“

„Gleda TV u drugoj sobi. Jebiga, jebiga, jebiga. Sranje.“

„Veoma zrelo od tebe.“

„...verovatno zato što se ti nikada ne zamaraš čitanjem onog što pišem, moja kolumna je puna ironije.“

Ironično sam se nasmejala.

„Molim te da oprostiš stanovnicima Ulice Webster br. 32 ako nisu shvatili tvoju ironiju. Budimo se sa najljucim čovekom u Holoveju svakog dana.“

„Šta znači sve ovo?“

Možda bi u filmu o našem braku, koji bi napisao scenarista koji pažljivo pretvara dosadne, površne rasprave u nešto dublje i značajnije, ovo bio onaj momenat, znate, u kome se pitamo 'Šta radimo?... Šta mi radimo?... Bla, bla, bla... Među nama je svršeno.' Dobro, znam, trebalo bi na tome još poraditi, ali bi nešto takvo obavilo posao. A pošto Dejvid i ja ipak nismo Tom i Nikol*, slepi smo i gluvi za tako fine, male, metaforične trenutke.

„Ne znam šta znači. Naljutio si se na mene zato što te nisam pitala kako si.“

„Aha.“

„Kako si?“

„Odjebi.“

Uzdahnula sam, pravo u slušalicu, tako da on čuje; morala sam da udaljim mobilni od uva i približim ga usnama, što je otelo svu spontanost tom potezu. Iz iskustva znam da moj mobilni nije baš savršena naprava za neverbalne nijanse.

„Gospode gože! Šta je to sad bilo?“

„To je bio uzdah.“

„Zvučiš kao da zoveš sa vrha planine.“

* Tom i Nikol – Tom Kruz i Nikol Kidman, poznati holivudski glumci, donedavno u braku — (prim. prev.)

Neko vreme ništa nismo govorili. On je ćutao u kuhinji u Severnom Londonu, ja sam ćutala na parking u Lidsu. Odjednom me je do mućnine uzdrimalo moje izvanredno poznavanje te tišine, njenog oblika i emocije i svih njenih šiljatih ćoškova. To, naravno, uopšte nije tišina. Možete da ćujete klepetanje besa, gonjenog psovka, krv koja vam pulsira u ušima i ovog puta, zvuk *fijat una* koji se parkira pored vas. Zapravo nije ni bilo karike koja povezuje porodićne stvari sa odlukom o razvodu. Zato ni ne mogu da je pronaćem. Mislim da sam samo uletela s tim.

„Tako mi je dosadilo sve ovo, Dejvide.“

„Šta?“

„Ovo. Neprekidno prepucavanje. Ove tišine. Loša atmosfera. Sav taj... otrov.“

„A. To.“ To je izgovorio kao da je otrov nekako kapnuo u naš brak kroz krov koji prokišnja, a on je nameravao da ga popravi. „Pa, sad je i suviše kasno.“

Duboko sam udahnula, ovog puta za sebe, pa je telefon ostao na mom uvu. „Moćda nije.“

„Šta to znaći?“

„Da li stvarno zauvek želiš ovako da živiš?“

„Ne, naravno da ne. Da li imaš neki predlog?“

„Da, mislim da imam.“

„Da li bi bila tako ljubazna da mi kaćeš šta imaš na umu?“

„Znaš ti šta.“

„Naravno da znam. Ali hoću da ti to prva izgovoriš.“

U ovoj fazi mi je već bilo svejedno.

„Da li želiš da se razvedemo?“

„Hoću da uće u zapisnik da to nisam ja prvi rekao.“

„Dobro.“

„Ti, a ne ja.“

„Ja, a ne ti. Daj, Dejvide. Pokušavam da razgovaram o jednoj tužnoj stvari kao odrasla osoba, a ti i dalje želiš da sakupljaš poene.“

„Tako mogu svima da kažem da si ti tražila razvod. Iz čista mira.“

„O, da, baš je iz čista mira, zar ne? Mislim, nije bilo nikakvih pokazatelja, je l' da, bili smo tako savršeno srećni. I to želiš? Da svima ispričaš? To je za tebe glavni cilj?“

„Sad ću odmah da sednem za telefon, čim završimo razgovor. Da mogu da ispredem svoju verziju pre nego što ti smisliš svoju.“

„Pa, dobro, onda ću ostati na vezi.“

Sve mi se smučilo – i on, i ja i sve ostalo što ima veze s nama, pa sam uradila upravo obrnuto – spustila sam slušalicu. Tako sam završila prevrćući se u krevetu hotelske sobe u Lidsu i pokušavala da se setim svega što sam rekla. Povremeno sam psovala samu sebe što ne mogu da spavam, palila i gasila svetlo i TV, zagorčavajući život svom ljubavniku. A, da, valjda i njega treba negde umetnuti u sinopsis filma. Venčali su se, on se ugojio i počeo da zakera, a ona se razočarala i počela da zakera, i našla ljubavnika.

Da vam kažem: ja nisam loša osoba. Ja sam lekar. Jedan od razloga što sam to postala je zato što sam mislila da je to dobra – DOBRA, a ne uzbudljiva, dobro plaćena i glamurozna profesija. Sviđalo mi se kako to zvuči: 'Želim da postanem doktor', 'Studiram medicinu', 'Ja sam doktor opšte prakse u maloj klinici u severnom Londonu'. Smatrala sam da to čini da budem baš kako treba – profesionalac, pametna, ne preterano napadna, poštovana, zrela, zainteresovana žena. Mislite da doktori ne brinu o tome šta će drugi da kažu, samo zato što su doktori? Naravno da brinemo. U svakom slučaju, ja sam dobar čovek, doktor,

i ležim u hotelskoj sobi sa čovekom po imenu Stiven, koga ne poznajem baš dobro i upravo sam tražila razvod od svog muža.

Stiven je, nimalo čudno, bio budan.

„Jesi li dobro?“ pitao me je.

Ne mogu da ga gledam. Pre par sati su mu ruke šarale svud po meni i ja sam upravo to želela, ali sada ne želim da je sa mnom u krevetu, u toj sobi, u Lidsu.

„Malo sam nemirna.“ Ustala sam iz kreveta i počela da se oblačim. „Idem u šetnju.“

Hotelska soba je bila na moje ime, pa sam uzela ključ i dok sam ga spuštala u tašnu shvatila sam da se neću vratiti. Želim da budem kod kuće, da se svađam i plačem i osećam grižu savesti zbog zbrke u koju ćemo pretvoriti živote naše dece. Zdravstveno plaća sobu. Stiven će morati da se pobrine za mini-bar.

Vozila sam par sati i onda svratila do benzinske pumpe na šolju čaja i krofnu. Da je ovo film, nešto bi mi se desilo na putu do kuće, nešto što bi obojilo i rasvetlilo značaj tog putovanja. Upoznala bih nekog, ili bih odlučila da postanem drugačija, ili bih se uplela u neki zločin, a možda bi me i kidnapovao neki poluobrazovani devetnaestogodišnjak ovisan o drogi, za koga bi se ispostavilo da je inteligentniji i, naravno, plemenitiji od mene – čista ironija, ako se ima u vidu da sam ja doktor, a on naoružani prestupnik. On bi naučio nešto od mene, mada stvarno ne znam šta, a ja bih naučila nešto od njega i onda bismo nastavili svako svojim putem kroz život, jedva primetno, ali ipak suštinski izmenjeni našim kratkim susretom. Ali ovo nije film, kao što rekoh, pa jedem krofnu, pijem čaj i vraćam se u kola. (Zašto neprekidno pričam o filmovima? Otišla sam u bioskop dva puta u proteklih nekoliko godina, a u oba filma koje sam gledala glavne uloge su

tumačili animirani insekti. Što se mene tiče, većina fil-mova koji se trenutno daju su o ženama koje voze od Lidsa do Londona, jedu krofne i piju čaj i ništa im se ne događa). Put je trajao tri sata, uključujući krofne. Kod kuće sam u šest, moje usnule kuće koja, primeću-jem, počinje da širi kiseli zadah poraza.

Niko se nije probudio do petnaest do osam, pa sam zadremala na sofi. Srećna sam što sam se vratila, upr-kos mobilnim telefonima i ljubavnicima; srećna sam što osećam toplinu moje dece, nesvesne svega ovoga, koja sipi kroz škripav brodski pod. Ne želim da idem u bračni krevet, ne večeras, ili jutros ili šta je već – ne zbog Stivena, nego zato što još nisam odlučila da li ću ikada više spavati sa Dejvidom. Čemu to? Ali onda, čemu to uopšte, s razvodom ili bez razvoda? To je tako čudno, sve to – milion puta sam razgovarala sa, ili o ljudima koji 'ne spavaju u istoj sobi', kao da je spavati u istom krevetu sve što je potrebno da bi se ostalo u braku. Ali, koliko god da se odnosi pogoršaju, deliti krevet nikada ne predstavlja problem; sve ostalo je užas. Dešavalo se u poslednje vreme, otkad su naši problemi počeli, da mi, kada Dejvida vidim budnog, aktivnog, svesnog, na nogama, dođe da povraćam, toliko je bio jak prezir koji sam osećala prema njemu; ali noću – to je potpuno druga stvar. I dalje vodimo ljubav, na neki pomalo bezvoljan, funkcionalan način; ali nije stvar u seksu, nego u činjenici da smo razra-dili koncept spavanja zajedno u poslednjih dvadeset i kusur godina. Moje telo je nekako razvilo posebne konture za njegove laktove, kolena i zadnjicu, i niko se ne uklapa tako savršeno u mene, naročito ne Stiven, kome su, uprkos visini i vitkosti i još mnogo toga što bi ga preporučilo ženama za partnera u krevetu, razni delovi tela nekako bili na pogrešnom mestu – mnogo

puta tokom prošle noći sam se smrknuto pitala da li je Dejvid jedina osoba na svetu sa kojom ću se ikada osećati udobno, da li je možda razlog što je naš brak i još bezbroj brakova opstao ovoliko dugo upravo taj nedovoljno istraženi težina/visina diferencijal, koji garantuje da veza neće uspeti ako makar jedan od partnera za neki milimetar odstupa u bilo kom pravcu. I nije samo to. Kada Dejvid spava, mogu da ga pretvorim u onu osobu koju i dalje volim; mogu da nametnem svoju sliku o tome kakav Dejvid treba da bude, kakav je bio, na to zaspalo obličje i da me tih sedam sati koje provedem sa tim Dejvidom jedva nekako provuče kroz sledeći dan sa onim drugim.

I tako. Dremam na sofi i onda Tom silazi dole u pidžami, pali TV, sprema sebi činiju pahuljica, seda u fotelju i gleda crtane. Ne gleda me, ništa ne govori.

„Dobro jutro“, kažem ja veselo.

„Ćao.“

„Kako si?“

„Dobro.“

„Kako je bilo u školi juče?“

Ali, sad je već daleko; zavesa je navučena preko dvominutnog prozora šanse za razgovor koju moj sin pruža ujutru. Ustajem sa sofe i pristavljam čajnik. Moli silazi sledeća, već obučena u odeću za školu. Zuri u mene.

„Rekla si da odlaziš.“

„Vratila sam se. I suviše ste mi nedostajali.“

„Ti nama nisi. Je l' tako, Tome?“

Nije odgovorio. Ovo je izbor koji mi se nudi, izgleda: otvoreni napad moje kćeri i tiha ravnodušnost mog sina. Samo što je ovo, naravno, čisto samosažaljenje, a oni nisu ni agresivni ni ravnodušni, oni su samo deca i nisu preko noći uspeali da razviju intuiciju odrasle osobe, čak i tokom ove naročite noći.

Poslednji, ali daleko od zanemarivog, silazi Dejvid, kao i obično u gaćama i majici s kratkim rukavima. Odlazi do šporeta da pristavi čajnik, na trenutak se zbuni kada shvati da je već na vatri i tek tada baci dremljiv pogled na sobu da vidi da li može da pronađe objašnjenje za ovu neočekivanu pojavu. Nalazi ga ispruženog na sofi.

„Šta radiš ti ovde?“

„Vratila sam se da proverim kakav si roditelj kada nisam tu. Impresionirana sam. Poslednji se budiš, deca sama prave doručak, TV je upaljen...“

Nisam fer, naravno, zato što je sve isto tako i kada sam ja tu, ali nema smisla čekati njegov napad: ja čvrsto verujem da je napad najbolja odbrana.

„Tako“, rekao je. „Taj dvodnevni seminar se završio dan ranije. Šta, svi ste srali dvaput brže nego obično?“

„Nisam bila raspoložena.“

„Da, mogu da zamislim. Kako si raspoložena?“

„Možemo li da razgovaramo kasnije? Kada deca odu u školu?“

„A, da naravno. Kasnije.“ Ovu poslednju reč je ispljunuo sa dubokom i nekako mistifikovanom gorčinom – kao da sam ja opšte poznata po tome što sve obavljam 'kasnije', kao da je svaki do zadnjeg problema koji imamo prouzrokovan mojom opsesijom da odlazem stvari. Nasmejala sam mu se u lice, to retko smanjuje napetost.

„Šta?“

„Šta nije u redu s predlogom da razgovaramo kasnije?“

„Bedno“, rekao je, ali nije objasnio zašto. Naravno, pravi je izazov prihvatiti njegovu igru i razgovarati o razvodu pred naše dvoje dece, ali jedno od nas mora da razmišlja kao odrasla osoba, bar privremeno, pa sam zavrтела glavom, podigla torbu i krenula gore da spavam.

„Lepo se provedite, deco.“

Dejvid je blenuo u mene. „Gde ćeš?“

„Mrtva sam.“

„Mislio sam da je jedan od problema u našoj podeli zaduženja to što ti nikada ne možeš da voziš decu u školu. Mislio sam da ti je time uskraćeno osnovno majčinsko pravo.“

Moram da budem u ordinaciji pre nego što deca ujutru krenu u školu, pa sam pošteđena te vožnje. Pa iako sam zahvalna zbog ovoga, ta zahvalnost me nije sprečila da kukam nad svojom sudbinom kad god se svađamo oko toga ko šta radi, a ko ne radi. A Dejvid, to je jasno, zna da nemam iskrenu želju da vodim decu u školu, zato me je sa takvim ushićenjem podsetio na moje pređašnje žalbe. Dejvid, kao i ja, visoko je kvalifikovan u veštini bračnog rata, pa sam na trenutak u stanju da istupim iz sebe i divim se njegovom opakom oštroumlju. Dobar potez, Dejvide.

„Nisam spavala pola noći.“

„Kakve veze ima? Oni će uživati.“

Kopile.

I ranije sam razmišljala o razvodu, naravno. Ko nije? Zamišljala sam da sam raspuštenica i pre nego što sam se udala. U tim snovima sam bila dobra, odlična, samohrana majka-profesionalac, koja je imala fantastičan odnos sa svojim bivšim mužem – zajedno izlaze sa decom, provode setne večeri uz porodične albume i takve stvari – i mnogobrojne avanture sa mlađim ili starijim boemima (kao Kris Kristoferson u „Alisa više ne stanuje ovde“, to je bio moj omiljeni film kada sam imala sedamnaest godina). Sećam se da sam maštala o ovome noć pre nego što sam se udala za Dejvida, što je, pretpostavljam, ukazivalo na mnogo štošta, ali se ja nisam obazirala. Mislim da me je brinuo nedostatak

prekretnica i mrljica u mojoj biografiji; odrasla sam u zelenom predgrađu (Richmond), roditelji su mi bili i još su u srećnom braku, bila sam besprekorna u školi, položila sam maturu, završila fakultet, dobila dobar posao, upoznala finog čoveka, verila se s njim. Prostor za urbani, sofisticirani život videla sam samo u postbračnom periodu, pa sam na to usmerila svoju mentalnu energiju.

Čak sam fantazirala i o samom trenutku našeg raskida. Dejvid i ja razgledamo neke brošure turističkih agencija; on želi da ide u Njujork, a ja na safari u Afriku, i onda – pošto je ovo milioniti zaredom razgovor u stilu *nije šija nego vrat* – zgledali smo se i srdačno se nasmejali, i zagrlili se, i složili se da je najbolje da se rastanemo. On odlazi gore, pakuje stvari i seli se, možda u zgradu pored. Kasnije tog dana zajedno večeramo sa svojim novim partnerima, koje smo nekako uspeli da upoznamo tokom popodneva i svi se fantastično slažu i jedni druge dobronamerno zadirkuju.

Ali tek sada uviđam koliko je fantastična moja fantazija; već počinjem da sumnjam da setne večeri uz porodične foto-albume neće proći. Daleko je verovatnije, u stvari, da će fotografije biti presečene na pola – zapravo, poznajući Dejvida, verovatno je to još sinoć uradio, posle našeg razgovora. Nekako je očigledno, kad malo bolje razmisliš: ako mrzite jedno drugo toliko da ne možete da podnesete život u istoj kući, onda je veoma malo verovatno da ćete posle svega zajedno provoditi praznike. Problem s mojom fantazijom leži u tome što sam sa srećnog venčanja skočila pravo na srećan razvod; ali, naravno, između venčanja i razvoda se dešavaju nesrećne stvari.

Sedam u kola, vozim decu, vraćam se kući. Dejvid je već u svojoj radnoj sobi i vrata su zatvorena. Danas nije dan za kolumnu, pa verovatno piše brošuru

za neku firmu, za šta mu plaćaju gomilu love, ili piše knjigu, za šta mu ne plaćaju ništa. Provodi više vremena pišući knjigu nego brošure, što je izvor trzavica samo kada smo u lošim odnosima; kada se slažemo ja želim da ga podržim, da brinem o njemu i pomognem mu da ispuni sve svoje potencijale. Kada se ne slažemo, želim da iscepam njegovu glupu knjigu na komadiće i prisilim ga da nađe stalno zaposlenje. Pročitala sam deo knjige pre nekoliko meseci i nije mi se dopao. Zove se „Zeleni čuvari“ i to je satiričan prikaz britanske sladunjave post-Dajana kulture. U tom poslednjem delu koji sam pročitala govori se o zaposlenima u „Zelenim čuvarima“ – preduzeću koje se bavi prodajom kreme za laktove od banane i *bri* losiona za stopala i još mnogih smešnih beskorisnih proizvoda – kojima je potrebna psihijatrijska podrška kada umre magarac koga su usvojili.

Dobro, da, ja svakako nisam kvalifikovana da budem književni kritičar, nikako, zato što više ne čitam knjige. Jesam, nekad davno kada sam bila drugačije, srećnije, angažovanije ljudsko biće, ali sada zaspim svako veče držeći u rukama „Mandolinu kapetana Korelija“, otvorenu na prvom poglavlju koje još nisam uspela da dovršim posle šest meseci pokušavanja. (To nije autorova krivica, ni slučajno, i sigurna sam da je knjiga zaista tako dobra kako mi je Beka rekla kada mi je pozajmila. Krivi su moji očni kapci). Pa ipak, bez obzira na to što više nemam pojma šta čini podnošljivu književnost, znam da su „Zeleni čuvari“ užasna knjiga: podsmešljiva, neljubazna, puna sebe. Baš kao i Dejvid, ili Dejvid koji je izbio na videlo tokom poslednjih nekoliko godina.

Tog dana kada sam završila čitanje videla sam ženu čija je beba mrtvorodena; morala je da preživi porođaj svesna da će roditi mrtvo dete. Naravno da sam joj

preporučila psihijatrijsku podršku, i naravno da sam mislila na Dejvida i na njegovu podrugljivu knjigu, i naravno da sam mu sa gorkim zadovoljstvom čim sam stigla kući saopštila da su rate za kuću plaćene svakog meseca zato što ja zarađujem novac tako što preporučujem baš ono što on smatra vrednim prezira. To je bilo još jedno lepo veče.

Kada su vrata Dejvidove radne sobe zatvorena, to znači da ne želi da bude uznemiravan, čak i ako mu je žena upravo tražila razvod. (Nije da smo baš planirali i tu eventualnost, ali...) Skuvala sam sebi još jednu šolju čaja, uzela *Gardijan* sa kuhinjskog stola i vratila se u krevet.

U novinama sam pronašla samo jedan članak koji želim da pročitam: udata žena je u nevolji zato što je nepoznatom čoveku priuštila oralni seks u biznis klasi aviona. I oženjeni čovek je takođe u nevolji, ali mene interesuje žena. Da li sam i ja takva? Ne, tamo u stvarnom svetu, nisam – ali u glavi jesam. Nekako sam se potpuno izgubila i to me plaši. Poznajem Stivena, naravno da poznajem Stivena, ali, kada si dvadeset godina u braku, bilo kakav seksualni kontakt sa nekim drugim se čini obesnim, nasumičnim, skoro bestijalnim. Upoznati muškarca na Zdravstvenom forumu, izaći s njim na piće, izaći s njim na još jedno piće, pa na večeru, pa na još jedno piće, ljubiti se s njim i onda, pre ili kasnije, dogovoriti seks s njim posle konferencije u Lidsu... To je moj ekvivalent skidanju u brushalter i gaćice nasred aviona prepunog putnika i obavljanja seksualnog čina, sa, kako kažu u novinama, potpunim strancem. Zaspala sam okružena delovima *Gardijana* i sanjala snove koji su bili puni seksualnog naboja, ali ni na koji način erotični, snove pune ljudi koji su radili svašta drugim ljudima, kao u viziji pakla nekog umetnika.

Kada sam se probudila Dejvid je bio u kuhinji i pravio je sendvič.

„Ćao“, rekao je i pokazao nožem na hleb. „Hoćeš i ti?“ Nešto u toj opuštеноj domaćоj atmosferi me je teralo na plač. Razvod – to znači da više neće biti sendviča koji su napravljeni samo za vas – bar ih neće praviti vaš bivši muž. (Da li je to stvarno istina, a ne samo sentimentalno lupetanje? Da li je stvarno nemoguće zamisliti situaciju, negde u budućnosti, u kojoj bi Dejvid stavio komad sira između dva komada hleba za mene? Pogledam u Dejvida i shvatam – da, nemoguće je. Ako se Dejvid i ja razvedemo, on će biti ljut do kraja života – ne zato što me voli, već zato što je takav. Jedva da je moguće zamisliti situaciju u kojoj bi se on suzdržao da me ne pregazi dok prelazim ulicu – Moli je umorna, na primer, pa moram da je nosim – a kamoli situaciju u kojoj bi se ponudio da za mene učini neku sitnu ljubaznost).

„Ne hvala.“

„Sigurno?“

„Sigurno.“

„Kako hoćeš.“

Tako je već bolje. Jedva primetna nota povredенosti se prikrala odnekud, kao da su njegovi uporni napori tipa 'vodi ljubav, a ne rat', bili konstantno odbijani.

„Da li želiš da razgovaramo?“

Sleže ramenima. „Da. O čemu?“

„Pa. O onome juče. Što sam rekla preko telefona.“

„Šta si rekla preko telefona?“

„Rekla sam da želim razvod.“

„Stvarno? Bože. To nije baš prijateljski, zar ne? Nije baš lepo da žena tako nešto kaže mužu.“

„Molim te prekini.“

„Šta želiš da radim?“

„Da normalno razgovaraš.“

„Važi. Ti želiš razvod. Ja ne želim. Što znači da, ukoliko ne dokažeš da sam bio surov ili nebržižljiv ili šta već, ili da sam kresao nekog drugog, moraćeš da se iseliš i dobiješ razvod tek pošto pet godina budeš živela negde drugde. Ja bih počeo da se pakujem, da sam na tvom mestu. Pet godina je dosta vremena. Ne bi trebalo da oklevaš.“

Naravno, nisam o ovome razmišljala. Nekako sam uvtrela sebi u glavu da će biti dovoljno da izgovorim tu rečenicu, da će prosto iskazivanje te želje biti dovoljan dokaz da mi brak nije u redu.

„Šta ako ja... znaš.“

„Ne, ne znam.“

Nisam spremna za ovo. Kao da se sve odvija na svoju ruku.

„Preljuba.“

„Ti? Gospođica Ljubazna Dobrić?“ Smeje se. „Kao prvo, moraš da nađeš nekog ko će poželeti da te preljubi. Onda moraš da prestaneš da budeš Kejti Kar, doktor opšte prakse, majka dvoje dece, pa da i ti preljubiš njega. Pa čak i to ne bi uspelo jer ti ja i dalje neću dati razvod. Tako.“

Razapeta sam između olakšanja – odmakla sam se od ivice, odmakla se od priznanja bez povratka – i besa. On misli da ja nemam petlju da uradim ono što sam uradila sinoć! I još gore, on misli da me niko ne bi hteo! Olakšanje pobeđuje, naravno. Moj kukavičluk je moćniji od njegove uvrede.

„Tako da ćeš ti ignorisati ono što sam rekla juče.“

„Da. Otprilike. Gomila gluposti.“

„Da li si srećan?“

„O, gospode bože.“

Postoji jedna grupa ljudi koji će na jedno od najosnovnijih i najrelevantnijih pitanja odgovoriti blagom

i nestrpljivom blasfemijom; Dejvid je njen odani član. „Kakve to veze ima s bilo čim?“

„Rekla sam ti ono juče zato što nisam srećna. A mislim da nisi ni ti.“

„Naravno da nisam srećan, pobogu. Idiotsko pitanje.“

„Zašto nisi?“

„Zbog svih uobičajenih kretenskih razloga.“

„A to su?“

„Za početak, moja glupava žena mi je upravo zatražila razvod.“

„Svrha mog pitanja je bila da te navedem da shvatiš zašto ti je tvoja glupava žena zatražila razvod.“

„Šta, ti želiš razvod zato što ja nisam srećan?“

„Delom i zbog toga.“

„Kako je to plemenito.“

„Nisam plemenita. Mrzim da živim sa nekim ko je toliko nesrećan.“

„Gadno.“

„Ne. Nije gadno. Mogu da učinim nešto po tom pitanju. Ne mogu da živim sa nekim ko je toliko nesrećan. Priterao si me uza zid.“

„Radi šta god hoćeš.“

I vraća se, sa sendvičem, svom satiričnom romanu.

Ovde na klinici nas je ukupno trinaestoro, pet lekara opšte prakse i ostalo osoblje neophodno za funkcionisanje ustanove – direktor, sestre i recepcionerke – jedna stalno zaposlena i jedna samo na određeno vreme. Sa svima se dobro slažem, ali najbolje sa Bekom, jednom od lekara. Beka i ja ručamo zajedno kada imamo vremena i jednom mesečno izađemo na picu i piće, a ona zna više o meni nego bilo ko na klinici. Nas dve smo veoma različite, Beka i ja. Ona je veselo-cinična po pitanju našeg posla i razloga zbog koga ga radimo i ne vidi

razliku između posla u oblasti medicine i, recimo, marketinga i misli da je moje moralno samozadovoljstvo vrisak. Međutim, ako ne razgovaramo o poslu, obično razgovaramo o njoj. O, ona me uvek pita za Toma i Moli i Dejvida i ja je obično usrećim nekim primerom Dejvidove sirovosti koji je zabavlja, ali nekako uvek ima mnogo više da se kaže o njenom životu. Ona radi razne stvari i odlazi na razna mesta i njen ljubavni život je dovoljno haotičan da nas opskrbi pričama prepunim dugotrajnih obrta. Ona je pet godina mlađa od mene i sama je, od razvučenog i bolnog raskida sa njenim dragim iz univerzitetskih dana od pre nekoliko godina. Večeras je očajavala zbog nekog tipa s kojim se videla tri puta proteklog meseca: ona misli da to ničemu ne vodi, nije sigurna da se dobro slažu, iako se odlično slažu u krevetu... Obično se osetim starom i zainteresovanom kada priča o ovakvim stvarima – polaskana što mi se poverava, indirektno ushićena svim tim raskidima i pomirenjima i flertovima, čak pomalo zavidna na izraženoj samoći koju Beka doživljava tokom povremenih intervala u kojima se ništa slično ne događa. Sve to ukazuje na iskrnu života, na elektricitet u odajama mog srca koje su bile zatvorene pre mnogo vremena. Ali večeras mi je dosadno. Šta me briga? Vidi se s njim ili nemoj, meni je svejedno. Šta možeš da izgubiš? A, s druge strane, ja, udata žena, pa ljubavnik...

„Pa ako nisi sigurna, zašto moraš da doneseš odluku? Zašto ne pokušaš da provedeš s njim još neko vreme?“ Čula se dosada u mom glasu, ali je ona nije primetila. Kada izađem s Bekom, meni nije dosadno. To nije predviđeno.

„Ne znam. Mislim, ako sam s njim, ne mogu da budem s nekim drugim. Radim *naše* stvari umesto *mojih* stvari. Idemo u bioskop sutra da gledamo neki kineski film. Mislim, to je lepo ako si siguran u nekoga.

To se radi, zar ne? Ali ako nisi siguran, onda je to samo protraćeno vreme. Mislim, koga mogu da upoznam u bioskopu? U mraku? Gde ne možeš da pričaš?“

Odjednom sam osetila duboku čežnju za kineskim filmom u bioskopu – u stvari, što je kineskiji, to bolje. To je još jedna odaja u mom srcu koja ne pokazuje znake života – odaja koja bi se obasjala životom kada bih odgledala film koji bi me dirnuo, ili pročitala knjigu koja bi me nadahnula, ili slušala muziku koja bi me naterala na plač. Sama sam zatvorila tu odaju, zbog svih onih uobičajenih razloga. A sada sam izgleda sklopila pakt sa nekim filistarskim đavolom: ako ne pokušam da je ponovo otvorim, biće mi dodeljeno taman onoliko energije koliko mi je potrebno da preživim radni dan i da ne poželim da se obesim.

„Izvini. Tebi ovo verovatno zvuči glupavo. I meni zvuči glupavo. Da sam znala da ću postati jedna od onih žena koje završe tako što sede sa svojim venčanim prijateljima i zapomažu o svom neudatom statusu, ubila bih se. Stvarno. Prestaću. Odmah. Više ga nikada neću pomenuti.“ Komično udiše vazduh, pa nastavlja dalje pre nego što je izdahнула.

„Ali možda on bude dobar, a? Mislim, otkud znam? U tome je nevolja. Toliko stravično žurim da nemam vremena da procenim da li su u redu ili ne. Kao kad kupuješ poklone 31. decembra.“

„Ja imam ljubavnika.“

Beka se odsutno nasmešila i nastavila posle kraće pauze.

„Samo trpaš u korpu – a onda, posle Nove Godine, samo...“

Nije dovršila rečenicu, verovatno zato što je počela da uviđa kako njena analogija nikuda ne vodi, da veze sa muškarcima nemaju nikakve veze sa kupovinom poklona i korpama.

„Da li si čula šta sam rekla?“

Ponovo se nasmešila. „Ne. Zapravo, ne.“ Pretvorila sam se u duha, komično impotentnog, onog bezopasnog iz dečjih knjiga i starih televizijskih emisija. Koliko god ja urlala, Beka me nikada neće čuti.

„Tvoj brat je sam, zar ne?“

„Moj brat je depresivan i nema stalni posao.“

„Da li je to genetski? Ili su u pitanju okolnosti? Zato što, ako je genetski... To bi bio rizik. Ne u početku, bar. Mislim, ne srećemo baš mnogo depresivne dece, zar ne? To je stvar koja se kasno razvija. A ja sam već toliko stara da neću biti tu kada postanu depresivni ljudi. Da. Možda bi vredelo o tome razmisliti. Ako je zainteresovan, i ja sam.“

„Reći ću mu. Mislim da bi i on voleo decu, da.“

„Dobro. Odlično.“

„Znaš, ono što nisi čula...?“

„Ne.“

„Kada sam rekla 'Da li si čula šta sam rekla?' a ti si rekla 'Ne.'“

„Ne.“

„Dobro.“

„On je moje godište, zar ne? Manje-više?“

I onda razgovaramo o mom bratu i njegovoj depresiji i njegovom manjku ambicije sve dok Beka sasvim ne odustane od ideje da mu rađa decu.